

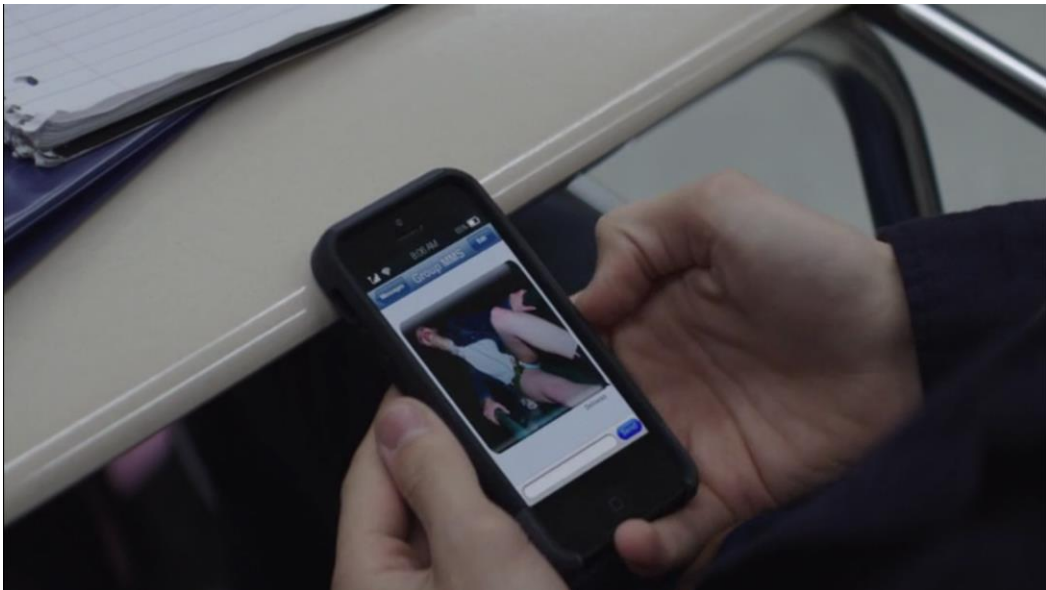
Horváth Beáta

A pellengér új formái: A zaklatás formái és az ítélkező nézés

Módszertani megközelítések

- A zaklatás témájának bevezetése, működési mechanizmusának elemzése kulturális jelenségek mentén
- Gyakorlatok, feladatok
- Fogalmak: bullying, az ítélkező szem, kognitív disszonancia
- Foglalkozás: 16 éves kortól
- A képek forrása megtalálható a képek alatt
- Az anyagban szereplő kulcskép leírása szerepel a feladatokban. A fáziskép forrása: A 13 okom volt című sorozat 1. epizódjának képkockája (45:08)

A képkocka egy másik helyzetbe ágyazódik a feladatok során, és előkészíti a film elemzését

A zaklatás megközelítésekor gyakran a típusok és az esetek, a szereplők, a motivációk, a háttér, a közösség dinamikájának, hiányainak, a kisebbségben lévők helyzetének elemzésére támaszkodunk. Ezek a megközelítések elsődlegesek, hiszen a történetek feldolgozása, a tényezők differenciált érzékelése és a bullying felismerhető jeleinek beazonosítása fontos kompetenciák. Steph Green New Boy (<https://www.youtube.com/watch?v=FdeioVndUhs>) című rövidfilmje éppen ezen kulcsjelenségek mentén elemezhető

Alaphelyzet: új fiú az osztályban

Áldozat: idegen, még nem tagja a csoportnak, periférián van, kiszolgáltatott helyzetben

Zaklatók: nem szeretnék, hogy az idegen bekerüljön a csoportba

A zaklatók köre: aktív gyerekek, nézők

Tehetetlen autoritás: a tanár nő nem oldja, hanem mélyíti a konfliktusokat

Segítő, védelmező: aktív, kritikus kislány, aki a tanári magatartást és a zaklatókat is véleményezi, folyamatosan érzékelteti, hogy milyen emberi értékek, normák sérülnek

Tetőpont: verekedés, fizikai agresszió

Késleltetés: a tanár nő eszközei ismétlődnek, nem hoz megoldást

Megoldás: a tanár nő tehetetlensége komikus a gyerekek számára, megvan a közös pont: összezenetnek, kommunikáció, összhang

Feladat: Ki kicsoda? Párosítsd a szereplőket a zaklatási helyzet szerepeivel!

A zaklatás működését azonban kulturálisan öröklődő és megerősítő jelenségek is támogatják. A középkorban a pellengérré, a szégyenfára kiállított elkövető büntetése a nyilvánosságtól kapott szégyen volt. A pellengérré állított bűnöst, boszorkányt a megvetés vette körül. Akár meg is köpdösték, de az állandóan megvető szem, a kirekesztés volt a büntetés alapja.

fotó: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fert%C5%91r%C3%A1kos_Pelleng%C3%A9r.jpg

A megvető nézés hatása meg is fordítható. Ha a társadalom tagjai valakire, valakikre állandó megvetéssel néznek, akkor az büntelenül, vétség nélkül is kialakíthatja a szorongás, a bűnösség, az alárendeltség érzését abban, akit a kisebb-nagyobb csoportok kirekeszt. A folyamat egyik alapja, hogy a kirekesztett, a megalázott személyisége nem válik fontossá: Teste, karaktere mindig egy ítéletet fejez ki, az ítéletben kimondott és rögzített véleményt jelenti a büntető csoport számára. Valakinek teste, karaktere a véleményt megmutató tárggyá válik. Ez a tárgyiasítás azt jelenti, hogy az illető személyisége nem fontos.

Eset: Dóri 12 éves autista. Gyakran ugrál, legyez. Ha fáradt, kezei, ujjai görcsbe szorulnak. Az osztályfőnök látja a gyerekek arcát. Többen borzadva nézi az olykor görcsbe ránduló lányt. Az év végére ez a viszolygás megszűnik. A gyerekek tudják: Dóri idegrendszere más. Érzik, hogy ők is fáradtak, csak annak jeleit vissza tudják fogni. Dórit mérőműszerként is használják: az ő fáradságában, görcseiben az osztály állapotát is látják, mérik a többiek. Dóri helyzete megváltozik, működését elfogadják. Csak Zoli piszkálja rendszeresen. Ha elmegy mellette, megjegyzést tesz. Olykor piszkálja, böködi.

Miért bántod? – kérdezi az osztályfőnök?

Mert más- mondja Zoli.

Hogyan néz Zoli Dórirra? Mit fejez ki ítélete, nézése?

A társadalmi megvetés-nézés problémáját dolgozta fel 2015-ben A roma test politikája című kiállítás.

<http://gallery8.org/a-roma-test-politikaja-i>

Feladat: A képeken roma embereket látunk kétféle öltözetben. Mely öltözet fejezi ki a szereplők mindennapi életét? Melyik öltözet fejez ki olyan ítéletet, amely folyamatosan, régóta működik a társadalomban? Hogyan fejezi ki ez az öltözet azt, hogy ez az ítélet régóta jelen van a közösségben? Értelmezd a kijelentést: Nézésünket, ítéleteinket a társadalom határozza meg.

A bennünket körülvevő médiakörnyezet nagyon sok képet tár elénk. Korábban a televízió szerepét az ablak metaforájával írták le. Azaz a televízió egy ablak, amely közel hozza, megmutatja a világot. Ez a metafora azt érzékeltette, hogy a világra való rálátással tudásunk tágul. Ez a megközelítés persze nagyon szűk, nem érzékelteti, hogy a különböző tartalmak, különböző funkciókba ágyazódnak: például a tehetségkutató versenyekre, a teleregényekre, a sorozatokra nem kinézünk, hanem sokak számára olyan élmény, amely „bejön a lakásba”, átélhető mindennapi élménnyé válik. Az ablak-kép azonban ma is alkalmas arra, hogy átgondoljuk, miképp működik az okostelefonok képernyője.

fotó: Hármas ablak belülről, Halászbástya, 2016 Budapest

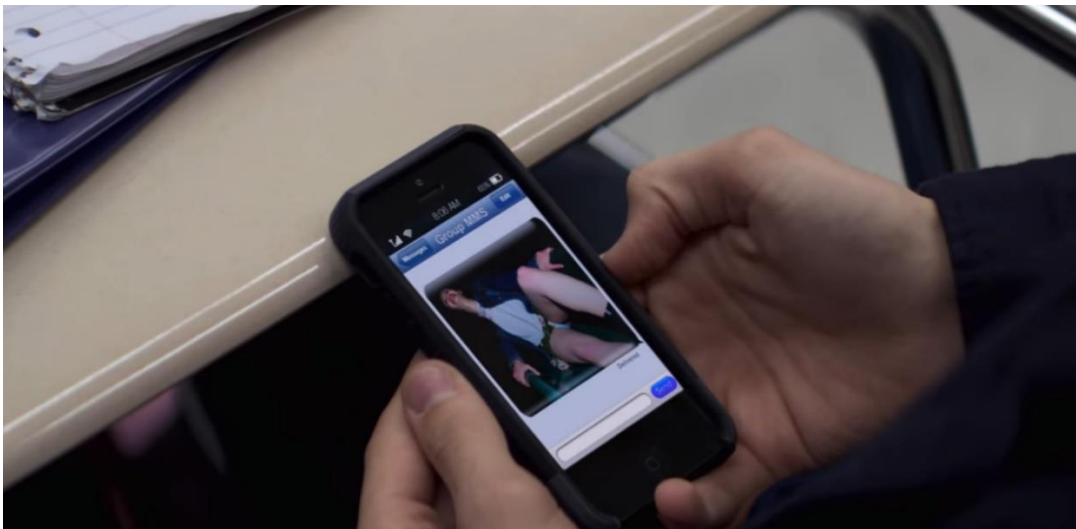
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:H%C3%A1rmas_ablak_bel%C3%BClr%C5%91l,_Hal%C3%A1szb%C3%A1stya,_2016_Budapest.jpg

Feladat: Gondold végig, hogy hányféle „ablakként” működik a telefonod! Különítsd el, hogy mikor érdeklődtél, tájékozódtál, leselkedtél! Hányféle szerepben néztél a telefonra (pl. tanulóként, lánként/fiúként, sportolóként, rajongóként, barátként, vásárlóként)? Volt eset, hogy összezavaródtál, hogy nem tudtál szerepet váltani?

Feladat: Az első képet délelőtt láttad a telefonodon egy hír részeként. A második képet délután egy barátod küldte. Melyik kép esetében reagáltál tudással és/vagy érzelme és/vagy ítélettel és/vagy csodálkoztál és/vagy nem hitted el?

(fotó1:Photo by [Ben Hershey](https://unsplash.com/photos/8-fHqPCNy4c) on [Unsplash](https://unsplash.com/photos/8-fHqPCNy4c), <https://unsplash.com/photos/8-fHqPCNy4c>)

fotó2: Részlet a Tizenhárom okom volt című sorozat 1. epizódjából, 45:08

Feladat: Nézd meg az első képet! Húzd alá a számodra megfelelő állítást! Egyes pár esetében lehet, hogy a te esetedben mindkét állítás igaz.

Nincs új információ a képen. - A szegénység látványa mindig feszültséget kelt.

Nem kerülhetek ilyen helyzetbe. – Mindenki, én is kerülhetek ilyen helyzetbe.

Van kiút ebből az állapotból. – Nincs kiút ebből az állapotból.

Lenézem őt, mert ő tehet róla. – Bizonytalan vagyok a sorsában.

A telefon az okos eszköz. Személyes üzenetek közvetítője és sokféle ablak a világra, sokféle funkciókkal. Sok új információ kerül elénk. Az információk tömege állandó feldolgozásra kényszerít bennünket. Vajon ezeket az új információkat összhangba tudjuk hozni azzal, amit addig tudtunk a világról? Ha nem, az feszültséggel jár. Ezt a feszültséget oldani szeretnénk.

Feladat: Péter a második fotót kapja osztálytársától. A képet egyre többen osztották meg. A képen barátnője van. Pétert sokkolta a helyzet. Azt érezte, hogy mindenki róluk beszél, mindenki kineveti. Ő is továbbküldte a képet. Gondold végig Péter helyzetét! Töltsd ki a táblázatot!

Péter eddig azt érezte, azt gondolta, hogy....	Péter most azt érzi, azt gondolja, hogy ...
A lány csak velem érzi ilyen jól magát, csak velem felszabadult.	
A lány testét csak ő ismeri.	
Mindent tud a lányról.	
Ő tudja a legtöbbet a lányról.	
Ha együtt sétáltak, az élet nyugodtnak, biztonságosnak tűnt.	
Nincs egyedül.	

Feladat: Zoé egy szörnyű hírt olvasott. Csak úgy feldobta az oldal. Egy lányról szólt, akinek egy óriáscsúszdán lecsúszva eltörtek nyakcsigolyái és nyaktól lefelé megbénult. Zoé imádta az óriáscsúszdát, és hallott már ilyen szörnyű esetről is. Most dühödtél vált, veszekedett édesanyjával, kötekedett a húgával. Édesanyja nem tudta megnyugtatni, és a szokásos fenyegetéssel próbálkozott: *Elveszem a telefonod. Zoénak két nap kellett, hogy megnyugodjon. Értelmezd a helyzetet! Miért billent meg Zoé érzelmi állapota?*

Feladat: Mi a hasonlóság és mi a különbség Péter és Zoé helyzete között?

Péter és Zoé egy olyan helyzetbe került, amelyben a világról alkotott képükbe új, zavaró elem került. Ez feszültséget okozott. Mindketten érzékenyen reagáltak erre a feszültségre. Zoé nem új információkkal szembesült, de azt a felismerést, hogy ez a végzetes következmény része a világnak, hogy ez vele is megtörténhet, most fogadta el, most élte át.

Feladat: Tanulmányozd a kognitív disszonancia fogalmát! Kapcsold Péter és Zoé helyzetéhez!

MELLÉKLET: A KOGNITÍV DISSZONANCIA ÉS A MÉDIATÉR **PPT**

Feladat: Gondold végig újra Péter helyzetét! Ki mit tett? Milyen helyzetbe került a lány? Elég információval rendelkezett Péter? Volt joga tovább küldeni a képet? Milyen szerepbe került Péter? Nézd meg újra az Érintettek köre- ábrát!

Péter nagyon gyorsan döntött, hiszen a kép alapján a lány helyzetéről nagyon kevés információja volt. A közbeszédet, a csoportvéleményt tartotta fontosnak. Egyből ítélkezően néz a lányra (ítélkező szem, a lány szoknyája alá látunk, ez illetlenség stb.), és önmagát áldozatnak, megvetettnek tartja. Világáról alkotott képe, stabilitása megszűnt. Ezt a feszültséget egyből oldani akarja, és a képet megosztók csoportjához csatlakozott. A lány ezzel kiszolgáltatott helyzetbe került, áldozattá vált, Péter pedig zaklatóvá.

Feladat: Igaz az állítás? Péter zaklatóvá vált? Vesd össze a bullying fogalmát, definícióját és Péter helyzetét.

MELLÉKLET: A ZAKLATÁS FOGALMA PPT

A feladatsor előkészíti a 13 okom volt című sorozat első epizódjának elemzését.